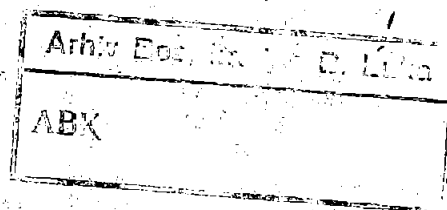

MANDIĆ MILKA iz Karajzovaca
sada u Banja Luci, Novo Naselje 17

Sjećanje na brata
L J U B O M I R A M A N D I Ć A

Rodjena sam u selu Karajzovcima opština Bos. Gradiška koje se nalazi na lijevoj strani ceste Bos. Gradiška-Banja Luka. Naš otac Mihajilo bio je dobrovoljac na Solunskom frontu. Imao je nas 8 (osmero) djece. Često je nama djeci pričao o muci i patnji koju je preživio. Najviše mi je ostalo u sjećanju kako je gladovao i da je za to najbolji vosak, jer se on ne može progutati, ima se utisak da se stalno jede i na taj način zavarava stomak. Otac je kao zemljoradnik bio pismen (što je u to vrijeme bilo rijetko) i rado je čitao knjige. Stoga je nastojao da da svu nas djecu školuje i ako u našem selu sve do 1922. godine nije bilo osnovne škole, pa je starije sinove slao u osnovnu školu u Razboju i ako je to bilo 6 do 7 km. daleko. od naše kuće.

Po završenoj osnovnoj školi sinove je slao na zanate (u svijet kako se to tada govorilo), odnosno najstariji brat Veljko bio je žandar. Brat Ljubomir bio je treći sin u oca. Rodjen je 1913. godine. Po završenoj osnovnoj školi u Razboju otac ga je dao u Novu Topolu na izučavanje zanata mašin-bravara i mehaničara kod švabe Hu-ge Lamersa. U to vrijeme izučavanje zanata bilo je mukotrpno, jer biti šegrt za vrijeme stare Jugoslavije i njegove tegobe znali su samo oni koji su imali tu "sreću" da budu šegrti. Prvu i drugu godinu šegrtovanja radilo se sve drugo osim stvarnog izučavanja odredjenog zanata. Bilo je to održavanje čistoće u radionici, dvorištu, štali, kao i rad u kući gdje je gazda stanovao i u bašči. Jednom rječju bili su to sve fizički poslovi vezani za radionicu i gazdino domaćinstvo koji se pored zanata bavio i poljoprivrednim poslovima.

Nakon četvorogodišnjeg izučavanja zanata, kod tog svog poslodavca, brat Ljubomir ostao je još neko vrijeme kao kalfa. Za to vrijeme vidio je dosta nepravde i svatio da i pokraj izučenog zanata neće imati osnovnih uslova za život, jer je njegov poslodavac, kakvi su više manje i drugi bili, nastojao da što više eksploatiše njega i njegove starije i mlađe kolege. U takvom položaju već kod svog prvog gazde, ~~na~~ se sa svojim kolegama često sastajao i diskutovali o svom teškom položaju i nepravdi. Pošto je brat Ljubomir po svojoj prirodi bio vrlo bistar, temperamentan i dosta eksplozivan, nije se sa postojećim stanjem mirao. Kako u Novoj Topoli koje je bilo veće seosko naselje nije bilo mogućnosti za biranje i promjenu poslodavca, a niti

organizacije sindikata, a ni uslova za njegovo organizovanje, stoga je napustio svoga prvog poslodavca (sa još nekoliko istomišljenika) i otišao je u Karlovac gdje se zaposlio u nekoj radionici metalnog smjera.

U Karlovcu je brat Ljubomir=Ljubo ostao nekoliko godina, neznam tačno koliko. Tu se 1938.gidune oženio sa Ankom Narandžić (mislim da je iz Otočca) naprednom radnicom koja je radila ~~koliko~~ se sjećam u tvornici jorgana. Oba dvoje su pripadali naprednom radničkom pokretu pa ih je vjerovatno to i zbližilo.

Sjećam se da je brat Ljubo svremena na vrijeme dolazio kući=roditeljima u selo, ali se odmah uočavalo da se Ljubo mnogo promjenio u odnosu na ono vrijeme kada je radio u Novoj Topoli. Njegov razgovor se uglavnom odnosio ~~na~~ na pričanje o pravdi, odnosno nepravdi, da će vrlo brzo doći vrijeme kada će se izvršiti velike promjene u svijetu. Spominjao je Rusiju i poredak u toj velikoj zemlji kako je znao reći. Govorio je da kod nas treba smjeniti kralja Aleksandra, što ocu Mihajilu nije bilo drago. U to vrijeme počeo je da se sastaje i saradjuje sa Ilijom Dardićem iz istog sela Karajzovaca, koji je bio obučarski radnik i radio u Beogradu i češće, bar 2 do 3 puta godišnje dolazio u svoje selo. Ilija je već ~~tada~~ bio napredan čovjek i vjerovatno tada član KPJ, jer kada je dolazio u selo bio je pod prismotrom žandara.

Radeći u Karlovcu nekoliko godina može se reći da Ljubo ~~a~~ nije mirovao ni jednog treha. Odmah se uključio u Sindikat i mnogo je doprinosio u organizaciji radničkih štrajkova. Kao takav bio je zapažen od ondašnjeg režima, pritvaran, saslušavan i napokon protjeran u svoje rodno selo Karajzovce.

Nakon protjerivanja iz Karlovca bio je bez posla kod kuće, a onda je dobio zaposlenje kod ing. H. Bešlagića u Banja Luci i radio na jednoj mašini na asfaltiranju, nisam sigurna ali mislim da je to bila izgradnja ceste od Budžaka prema Klašnicama. Kako je i ovdje tjerao pravdu stalno, bunio se i počeo organizirati ostale svoje drugove,, jednoga dana poslodavac ing. Bešlagić saopštio ~~mi~~ je da ga mora otpustiti, jer je takvo naredjenje dobio od nadležnih vlasti iz Banovine. Tako se Ljubo ponovo našao bez posla, a trebalo je da izdržava ženu i dijete.

Našavši se ponovo bez posla brat Ljubo stupio je u kontakt sa starijim bratom Veljkom koji je kao žandar službovao u Severinu na Kupi, da bi mu pomogao da dobije posao kod neke Francuske firme ~~koja je izgrađivala~~

koja je gradila Unsku prugu. U tome se i uspjelo i Ljubo se zaposlio na izgradnju pruge i to kao majstor ~~na opgrajku~~ mašina bušilica i kamena (kompresora). Sa ovim poslom bio je vrlo zadovoljan, jer je upravo došao tamo gdje treba=kako je on znao da kaže. Tu je imao dosta istomišljenika i odmah je počeo punom parom da organizuje sindikat, priprema štrajkove i drugo. Ali, ni tu Ljubin rad nije ostao nezapažen. Tako jednoga dana glavni inženjer na gradilištu, neki Janković beogradjanin, pozva Veljku u svoj stan, a stanovali su u istoj zgradi (brat Veljko prizemno, a ing. Janković na spratu) i saopšti mu da je Ljubo počeo da organizuje radnike i priprema ih na štrajk i bunu. Tad mu je rekao da je Ljubo komunista ili bar dobro upoznat sa komunističkim načinom rada, jer su njegovi potezi smišljeni i da to nije u stanju da čini običan radnik, pa i sa nadprosječnom inteligencijom. Da mu nije pravo što je Veljko kao takvog preporučio mu Ljubu i dobio se utisak ~~razlika~~ kao da je Veljko sve znao o svome bratu Ljubi. Veljko se izvinio, otišao kući i kada se Ljubo vratio sa posala poslije podne kući (a tada je stanovao sa ženom kod Veljke) nastao je dijalog između njega i Ljube. Inženjer Janković je sugerisao da Ljubo dađe otkaz, a ne da mu se otkazuje, jer je u tom slučaju pretpostavljeni dužan da navede razloge otkazivanja, tako je Ljubo dao otkaz jer je to bilo za njega povoljnije.

Iz Severina na Kupi Ljubo je došao opet u selo kod roditelja i potom se zaposlio u Novoj Topoli i mlinu kod Gergesa, kao mašinista. Na tom poslu ostao je sve do kapitulacije aprila 1941.g. Kada se zaposlio u mlinu prešao je da stanuje kod sestre Zorke i njenog muža Branka Vidovića kovača u Mašićima, takodje naprednog ~~radnika~~. Ovo radi toga što je naša kuća bila mala, a porodica brojna, a drugo što je od kuće Vidovića koja je bila u blizini ceste Bos. Gradiška Banja Luka bilo mu znatno bliže ~~ali~~ na posao.

Uskoro nakon aprilskog sloma 1941.g. uhapšeni su brat Jovo i brat Ljubo, ali su uz pomoć nekih Švaba (Kremera i Friša) pušteni iz zatvora. Ponovo su uhapšeni obadvojica u Mašićima (gdje je Ljubo stanovao) po Djurdjevdan, odnosno u prvoj polovini mjeseca maja 1941.godine i oterani u Banja Luka u "crnu kuću". Nakon otprilike 2 mjeseca, otac Mihajlo je uspio uz mito (prodao kravu i sav novac dao) nekome u Banja Luci, da obadvojicu i Jovu i Ljubu izvuče iz zatvora.

Odmah po dolasku iz zatvora iz Banja Luke brat Ljubo se

se povezao sa nekim svojim poznanicima, a pored ostalih i sa Radovanom Vulinom učiteljem iz Seferovaca i nekim drugovima koji su dolazili iz Banja Luke, tako da su i on i Branko Vidović pristupili radu na podizanju ustanka. Naime, Ljubo je odmah po rasulu bivše Jugoslovenske vojske organizovao prikupljanje oružja i municije. Tako je sa Vidovićem Brankom (Ljubin zet, muž od sestre Zorke) i Brankovim bratom Dragojom, u Brankovu kovačku radionicu zakopali 2 sanduka municije i bombi i nekoliko 5 ili 6 vojničkih pušaka. To je stajalo u kovačnici zakopano sve do početka ustanka i kao takvo je poslužilo u prvim ustaničkim danima.

Ne sjećam se datuma, mislim da je bila rana jesen 1941.g. otišli su na Kozaru u NOV-u brat Ljubo, a iz zaseoka Vidovići, otišli su Vidović Branko, Dragoja, Ostoja, Dule, Vaso i Mirko, kao i Rade Todorović. Sa njima su otišli iz Karajzovaca: brat Jovo i supruga mu Zorka, Vujičić Mirko i Branko, Mitrović Vljajko i još neki drugovi, što su bili prvi prvoborci iz ovih sela. Svi oni su na Kozari raspoređeni na razne dužnosti bilo u borbene jedinice bilo na politički rad.

Ja neznam kakve je sve dužnosti Ljubo obavljao na Kozari. Prilikom poznate velike kozarske ofanzive juna 1942.g. Ljubo je uspio se izvući iz zaokruženja neprijatelja. Zaboravila sam reći da je na Kozaru otišla i Ljubina žena Anka sa malim djetetom i ona se takodje uspjela probiti iz obruča i ostala u NOV sve do oslobodjenja. Ljubo se sa još nekim drugovima uspio prebaciti u Ljjevče polje. Krio se kod nekih komšija našega oca i poslije nekoliko dana prebacio se u Župu na desnu obalu Vrbasa u selo Sitneše zajedno sa ženom, dok je brat Jovo pao neprijatelju u ruke, a žena mu Zorka poginula u ofanzivi.

Prelaskom u selo Sitneše Ljubo se zaposlio u parnom mlinu (ranije vlasništvo nekog švabe) nastojeći da se poveže sa nekom od partizanskih jedinica i ako je to u drugoj polovini 1942.g., a naročito na tom području bilo vrlo teško. Ipak se uspio povezati sa nekim svojim drugovima sa Kozare i to: Veljkom Šipkom, Markom Šipkom, Vladom Bulovićem, trojicom braće Trninića i još nekima. Svi ovi drugovi su padom Kozare uspjeli da se prebace u Župu i nastojali da se što prije organizuju i da organizovano rade.

Nakon po prilici 2 mjeseca po dolasku u Sitneše, brat Ljubo nosio je neki izvještaj u Prnjavor, kroz četničku zonu i po povratku bio je otkriven i od strane četnika uhapšen. Svezanog su protjerali kroz Sitneše i otjerali u Srbac u zatvor. Saznavši za ovo

partijska organizacija je organizovala njegovo oslobođenje . Izvršen je napad na Srbac i Ljubo je oslobođen. Postavljen je za komandira čete i potom otišli prema Prnjavoru. Poslije Ljubinog oslobođenja i dolaska iz Srpca u Sitneše održan je miting, na kojemu je pored ostalih govorio i Vojo Stupar. Tom prilikom je dosta ljudi iz tog kraja otišlo ^{sa} partizanima.

Nakon oslobađanja iz Srpca i odlaska ~~uxpa~~ sa partizanima nakon 1 do 1,5 mjesec Ljubo je došao u Sitneše i odveo svoju ženu Anku i sestru Radojku sa sobom u partizane. U jednoj od borbi sa četnicima Ljubo je smrtno ranjen, negdje oko sela Gumjere. Bilo je to u drugoj polovini 1943.godine. Tu gdje je poginuo bio je i sahranjen. Nakon nekoliko dana njegovo je tijelo prenešeno u Prnjavor i sahranjen je u prnjavorskom groblju uz vojničke počasti. Oproštajni govor nad Ljubinim grobom održao je Adem Hercegovac. I sada postoji obilježen Ljubin grob u Prnjavoru koji je obilježio i koji održava Savez boraca Prnjavor.

Nakon mjesec dana poslije Ljubine pogibije, poginula je i sestra Radojka kao borac V krtajške brigade. Poginula je u borbi negdje oko Slatine. Sahratio je Predrag Vidović Pendo prvoborac iz Kukulja., sa svojim drugovima.

Banja Luka, 20.2.1981.g.

Mandić Milka
Mandić Milka

Od februara 1984 godinu jednu ulicu
u Ban. Gradšću nosi ime Ljube Ljubinog

Mama Kalabović